

Elida Ružić

PRILOG INTENZIFIKACIJI NASTAVE TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE

1. UVOD

Sat tjelesne i zdravstvene kulture, odnosno nastava tjelesne i zdravstvene kulture, temeljni je organizacijski oblik rada u tjelesnom i zdravstvenom odgojno – obrazovnom području (1). To iz razloga što nastava tjelesne i zdravstvene kulture nije aktivnost koja se odvija proizvoljno (kao što je to slučaj s nekim drugim organizacijskim oblicima rada), nego sustavno i planski, prema važećim metodičkim načelima i u skladu s dostignućima kineziološke znanosti (1,4).

Ako se slažemo da je jedan od temeljnih ciljeva tjelesne i zdravstvene kulture da se učenici koriste sadržajima tjelesne i zdravstvene kulture i u svakodnevnom životu i radu, onda ćemo se sasvim sigurno složiti s tvrdnjom da nastavu tjelesne i zdravstvene kulture treba organizirati i provoditi tako, kako bismo ih u što je moguće većoj mjeri “vezali” za sve što se na satovima tjelesne i zdravstvene kulture događa. Dakako, to se može osigurati na nastavi tjelesne i zdravstvene kulture koja se ne svodi samo na “golo” vježbanje, već na nastavi za vrijeme koje se neprestano kod učenika izgrađuje svijest o vrijednostima tjelesnog vježbanja (1).

Istaknuta uloga nastave tjelesne i zdravstvene kulture nije nerealna, naprotiv, ali pod uvjetom da se učenicima osigura adekvatno tjelesno vježbanje ili točnije, takvo tjelesno vježbanje, odnosno nastava tjelesne i zdravstvene kulture, uz pomoć koje će moći maksimalno zadovoljiti svoje autentične potrebe.

Dakako, to se može ostvariti na različite načine, kao npr. primjenom dobro izabranih nastavnih sadržaja, korištenjem suvremenih metodičkih organizacijskih oblika rada, metode rada, metodičkih postupaka, upotrebom adekvatne opreme, sredstava, kao i odgovarajućim uvjetima rada. Kada je riječ o uvjetima rada, sasvim sigurno da broj učenika na satu tjelesne i zdravstvene kulture i koedukacija pripadaju u važne čimbenike o kojima ovisi uspješnost nastave tjelesne i zdravstvene kulture.

2. UTJECAJ ENDOGENIH UVJETA RADA NA INTENZIFIKACIJU NASTAVNOG PROCESA

S obzirom na to da se sprema izrada, odnosno usvajanje “pedagoškog standarda Republike Hrvatske”, sastavni dio kojeg će biti i prijedlozi mjerila za broj učenika u razrednom odjelu, držimo za potrebnim ukazati ili, bolje rečeno, predložiti da

je zadnji trenutak za promjenu stanja vezanu uz broj učenika na satu tjelesne i zdravstvene kulture.

Naime, u postojećoj situaciji, tj. kada je na satu tjelesne i zdravstvene kulture prisutno u prosjeku 30 učenika, teško je ne samo očekivati značajnije efekte od primjene suvremenih metodičkih organizacijskih oblika rada, metoda rada, metodičkih postupaka, nego dolazi u pitanje i njihova efikasna primjena. To isto vrijedi, istina u nešto manjoj mjeri, i za programiranje procesa tjelesnog vježbanja, poglavito onog dijela koji se odnosi na doziranje, distribuciju i kontrolu opterećenja. I za konkretnu primjenu praćenja i vrednovanja rada su u nekim sredinama mogućnosti također limitirane. To praktički znači da i pored teoretski stvorenih uvjeta, individualizirana nastava tjelesne i zdravstvene kulture se ne može provoditi u svim pojavnim oblicima (2,3).

Posljedice toga su višestruke, a jedno od njih se svakako očituje u tome što se nastava tjelesne i zdravstvene kulture ne može u potrebnoj mjeri i uvijek približiti stvarnim potrebama učenika.

Uvažavajući dosadašnja pozitivna iskustva i postignute rezultate u drugim zemljama (gdje je broj učenika na satu tjelesne i zdravstvene kulture osjetno manji), kao i dometi kineziologijske teorije i prakse (2,3), nedvosmisleno se nameće zaključak da bi se na satu tjelesne i zdravstvene kulture broj učenika morao kretati od 15 do maksimalno 20 učenika. Da ne bi bilo nejasnoća, predloženi broj učenika na satu tjelesne i zdravstvene kulture nije uvjet samo za "izazivanje" transformacijskih procesa, nego i za ostvarenje čitavog niza poruka i pozitivnih posljedica tjelesnog vježbanja, koje se s pravom od nastave tjelesne i zdravstvene kulture traži - očekuje. Naime, u situaciji u kojoj se gotovo svakom učeniku omogućava rad prema posebnom programu (u okviru homogenizirane skupine), postoji ne samo veća potreba za suradnjom između učenika i nastavnika, nego i mogućnost za ostvarivanje višeg oblika zajedničkog stvaralaštva. Takva "atmosfera" je istodobno i uvjet, ali i pogoduje stvaranju uvjeta za svjesno ili svjesnije sudjelovanje učenika u nastavnom procesu. Sve to zajedno proizlazi iz spoznaje po kojima je usvajanje vrijednosti tjelesnog vježbanja u užem smislu, odnosno tjelesne i zdravstvene kulture u širem smislu, razmjerna ukupnom organiziranju učenika u aktiviranju i ostvarivanju svojih stvarnih potreba i interesa u tjelesnom i zdravstvenom odgojno-obrazovnom području (1,3).

Dakle, sve to, kao i činjenica da kineziologijska znanost raspolaze svakim danom sa sve više informacija o vrijednostima (pojedinih) kinezioloških aktivnosti pomoću kojih se može utjecati ne samo na transformaciju antropoloških obilježja učenika, nego i na zadovoljavanje njihovih potreba, interesa i želja, dovodi nas do zaključaka da je jedno od rješenja za postizanje toga u osiguravanju primjerenog broja učenika na satu tjelesne i zdravstvene kulture.

I drugo, s obzirom na to da se kvaliteta odgojno-obrazovnog rada, uz ostalo očituje u kvaliteti odgojno-obrazovnih efekata rada, predlažemo da se “Pedagoškim standardom Republike Hrvatske” definitivno riješi problem koedukacije.

To ne samo zbog postojanja posebnih programa i programskih sadržaja za učenike i učenice (5), nego prije svega zbog bitnih razlika koje postoje između učenika i učenica, posebno od devete godine života dalje. Rezultati istraživanja, koja su na tu temu obavljena, kao i brojna druga znanstvena dostignuća, pokazuju i upozoravaju nas da tjelesno vježbanje u takvom zajedničkom “miljeu”, dakle, u uvjetima koedukacije može biti i jest štetno za one koji sudjeluju u njemu. I obratno, tjelesno vježbanje u odgovarajućim uvjetima vrlo stimulativno djeluje ne samo na efikasnost nastavnog procesa, nego i na ostvarivanje ciljeva i zadaća tjelesne i zdravstvene kulture.

Konačno, sama činjenica što postoje dva programa (posebno za učenike, a posebno za učenice), plod je upravo respektiranja bioloških zakonitosti i psihosocioloških karakteristika učenika, odnosno učenica. To je uostalom vidljivo i iz općih ciljeva i zadaća tjelesne i zdravstvene kulture, u kojima se također respektira dob - spol učenika (5). Međutim, i pored naznačenih činjenica program tjelesne i zdravstvene kulture se još uvijek ne realizira u svim škola prema spolu, tj. posebno za učenike i posebno za učenice, Držimo, zbog toga da bi to trebalo situirati u okvire pedagoškog standarda, ne samo zbog osiguranja intenzifikacije nastavnog procesa, nego prije svega zbog zadovoljavanja autentičnih potreba učenika.

3. ZAKLJUČAK

Dakako, da naznačena pitanja ili točnije, osiguranje smanjenja broja učenika na satu tjelesne i zdravstvene kulture i eliminiranje problema koedukacije iz nastave tjelesne i zdravstvene kulture, nisu jedina koja upućuju na mogućnost veće intenzifikacije nastave tjelesne i zdravstvene kulture. Naprotiv, treba ih shvatiti i prihvatiti kao jedno od postignuća kineziološke znanosti u sagledavanju mogućeg i još većeg utjecaja tjelesnog vježbanja na antropološki status učenika. I drugo, držimo da je aktualnost spomenutih prijedloga utoliko veća, što se nalazimo pred izradom, a kasnije vjerojatno i usvajanjem “Pedagoškog standarda Republike Hrvatske”. Shodno tome, bilo bi vrijedno, ukoliko i ostali sudionici 17. ljetne škole kineziologa Hrvatske to procijene, da navedeni prijedlozi uđu u završni dokument Škole, tj. zaključke.

4. LITERATURA

1. Findak, V. (2003.) Metodika tjelesne i zdravstvene kulture. Zagreb: Školska knjiga.
2. Findak, V., I. Prskalo (2005.) Kineziološka znanost i profesija u funkciji kvalitete škole. U Zborniku: 4. internacionalne konferencije o kineziologiji, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Opatija, str. 76 – 78.
3. Findak, V., B. Neljak (2006.) Kvaliteta rada u područjima edukacije, sporta i sportske rekreacije. U Zborniku: 15. ljetna škola kineziologa Hrvatske, Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa, Hrvatski olimpijski odbor, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 4 - 12.
4. Jensen, E, (2003.) Super – nastava. Zagreb: Educa
5. Ružić, E. (2001): Uloga nastavnika u osiguranju optimalnog opterećenja na satu tjelesne i zdravstvene kulture, u časopisu “ERS” broj 22-23. str. 6/7 izd. UPTK, Rijeka
6. Nastavni plan i program tjelesne i zdravstvene kulture, (2006.) Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, str. 126.